

Loppi Kaartjärvi -arkeologinen inventointi

Loppi

2024



ARK—BYROO

Ark-byroo oy
Työpajankatu 10 A 49,
00580 Helsinki

+358 50 574 8710
info@arkbyroo.fi
arkbyroo.fi

Tilaaaja:

Finesco Oy

Tilaaajan edustaja:

Kari Järvenpää

Työryhmä:

Mikko Suha, arkeologi FT, vastaava tutkija

Mikko Ahvonen, arkeologi, kenttä- ja jälkityöt

Suoritusajankohta:

lokakuu 2024, työ on luovutettu 29.11.2024.

Kansikuva: Kartassa Salon kartanon maat kuvattuna vuoden 1884 senaatin kartalla. Kartta: Kansallisarkisto, Astia-tietokanta.

Avainsanat:

Kanta-Häme, Loppi, Kaartjärvi, Salon kartano, rautakausi, historiallinen aika, inventointi, viljelysryökiöt, lapinrauniot

© Arkkitehtitoimisto Ark-byroo oy

Sisältö

Tiivistelmä	4
1. Johdanto	5
1.1 Tehtävä	5
1.1 Taustaa	5
1.2 Menetelmät	6
1.3 Arkisto- ja rekisteritiedot	9
2. Kenttätöiden kuvaus	10
3. Havainnot	18
4. Tulokset	29
Lähteet	30
Liitteet	31
Kuvaluettelo	31
LIITE 1. Uudet muinaisjäännösrajaus ehdotukset kartalla esitettynä.	32

Tiivistelmä

Finesco Capital Oy suunnittelee Lopen Kaartjärven Riihisalon kartanon alueelle lisärakentamista sekä nykyisen kartanon konvertoimista premium-hotelliksi. Suunnitelmissa on rakentaa rantakaava-alueelle 20–35 uutta vuokrattavaa villaa. Hankealueelta sekä sen läheisyydestä tunnetaan monia kivikaudelta-historialliselle ajalle ajoittuvia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Tästä syystä alueelle piti suorittaa arkeologinen inventointi, jonka perusteella jo tunnettujen muinaisjäännösten säilyneisyyttä arvioitaisiin ja sijaintitietoja sekä aluerajauksia tarkennettaisiin.

Inventointi suoritettiin 22.10.2024. Suunnittelualueelta tunnetun kiinteän muinaisjäännöksen (Salon kartano 3, tunnus muinaisjäännösrekisterissä 433010028) tarkastuksessa todettiin alueella sijaitsevan arviolta viisi matalaa, rakenteetonta kiviröykkiötä, joiden sijaintia tarkennettiin kentällä tehtyjen GPS-mittausten avulla. Lisäksi noin 50 metrin päästä Salon kartano 3 kohteesta havaittiin uusi kiviröykkiö (Salon kartano 4).

1. Johdanto

1.1 Tehtävä

Finesco Capital Oy suunnittelee Lopen Kaartjärven Salon kartanon alueelle lisärakentamista sekä nykyisen kartanon konvertoimista premium-hotelliksi. Suunnitelmissa on rakentaa rantakaava-alueelle 20–35 uutta vuokrattavaa villaa.

Nykyisin suunnittelualueelta tunnetaan yksi kiinteä muinaisjäänös Salon kartano 3 (tunnus muinaisjäänösrekisterissä 433010028). Kyseessä on mahdollisesti varhaismetallikautinen röykkiökohde, joka on inventoitu 1980-luvulla Christian Carpelanin¹ toimesta. Inventoinnissa oli tarkistettava kohde, selvittää sen luonnetta ja rajata muinaisjäänös mahdollisimman tarkasti. Tämän lisäksi alue tuli inventoida arkeologisesti uusien ja tuntemattomien kiinteiden muinaisjäänösten varalta.

Christian Carpelanin inventoinnista/tarkastusmatkasta ei löydy minkäänlaista raporttia tai kertomusta, joten kaikki olemassa oleva tieto röykkiöstä perustuu Jyri Saukkosen vuoden 1989 dokumenttiin, jossa kaikki röykkiöistä saatavilla oleva tieto on kerättyä yhteen². Tässä niukkasanaaisessa dokumentissa todetaan röykkiöiden olevan tyypiltään lapinraunioita, jotka on löydetty Christian Carpelanin toimesta vuosien 1985–1985 aikana, kun viereisellä Makasiininmäellä järjestettiin Helsingin Yliopiston toimesta arkeologisia kaivauksia. Esitiedot röykkiöistä olivat siis hyvin niukat.

1.1 Taustaa

Salon kartano on muodostettu 1600-luvulla viidestä tilasta. Kartano oli Laurentz-suvun vanha säterirat-sutila yli 300 vuoden ajan. 1860-luvulla siitä erotettiin Salmion ja Leppäniemen kartanot. Kartanon pitkä päärakennus on vanhimmilta osin vuodelta 1800. Rakennus laajennettiin 1850-luvulla nykyiseen mittaansa. Pihajulkisivua koristaa pitkä avoveranta. Rakennusta ympäröi laaja puisto. Talousrakennuksista paikalla seisoo edelleen vanha kivinavetta, väentupa ja aittarakennus. 1960-luvulla kartano siirtyi Riihimäen kaupungin omistukseen ja siinä alkoi toimimaan Riihisalo-niminen kokouskeskus.³

Salon kartanon mailla ja ympäristöstä tunnetaan useita kiinteitä muinaisjäänöksiä. Esimerkkinä voidaan mainita Salon kartano 1-muinaisjäänösalue noin 200 metriä kartanon päärakennuksesta kaakkoon. Alueelta tunnetaan monipuolisesti rautakaudelle ajoittuvia muinaisjäänöksiä: asuinpaikka, hautaröykkiöitä, kuppikiviä ja löytöinä muun muassa rautakaudelle ajoittuvaa keramiikkaa, solkia sekä helmiä. Alueella on järjestetty useita kaivauksia 1950-luvulta lähtien.

¹ Kulttuuriympäristön palveluikkuna, ei kertomusta.

² Jyri Saukkonen 1989, 3.

³ Rakennettu HÄME 2003, 141.

Lisäksi Riihisalon eteläosasta tunnetaan kivistä Salonkallio (Laukkakallio) -kiinteä muinaisjäännös. Kivistä asuinpaikka sijaitsee Salon kartanon päärakennuksesta 300 m lounaaseen Laukkakallion huvilan pihalla, joka on entistä peltoa. Vuonna 1956 löytyi huvilan itäseinän vieressä olevan ruusu-
penkin kaivuutyössä kivesineen katkelma 30–35 cm:n syvyydestä moreenista. Löytöpaikalta löytyi myös hiiltä. Inventoinnin yhteydessä 1982 samalta alueelta löydettiin kvartsi-iskoksia ja saviastianpala.

Kaartjärven vesistöhistoria on tuntematon, mutta Lopen vesistöt ovat yleisesti kuroutuneet muinaisesta Itämerestä Yolidiamerivaiheen alkupuoliskon aikana (noin 11500–11000-vuotta sitten). Alueella lienee ollut useita matalia järvioltaita, jotka ovat sittemmin kuivuneet. Kaartjärven vedenpinta on todennäköisesti pysynyt suhteellisen vakiona näihin päiviin asti, joskin järven luoteisosat ovat nousseet maankohoamisen seurauksena hieman kaakkoisosaan voimakkaammin. Järven kaakkoisosassa lienee siis olleen transgressiota ja luoteisosissa päinvastoin. Nykyisen Kaartjärven rantatörmiltä on siis mahdollisesti löydettävissä varhaisiakin merkkejä kivistä asutuksesta.⁴

1.2 Menetelmät

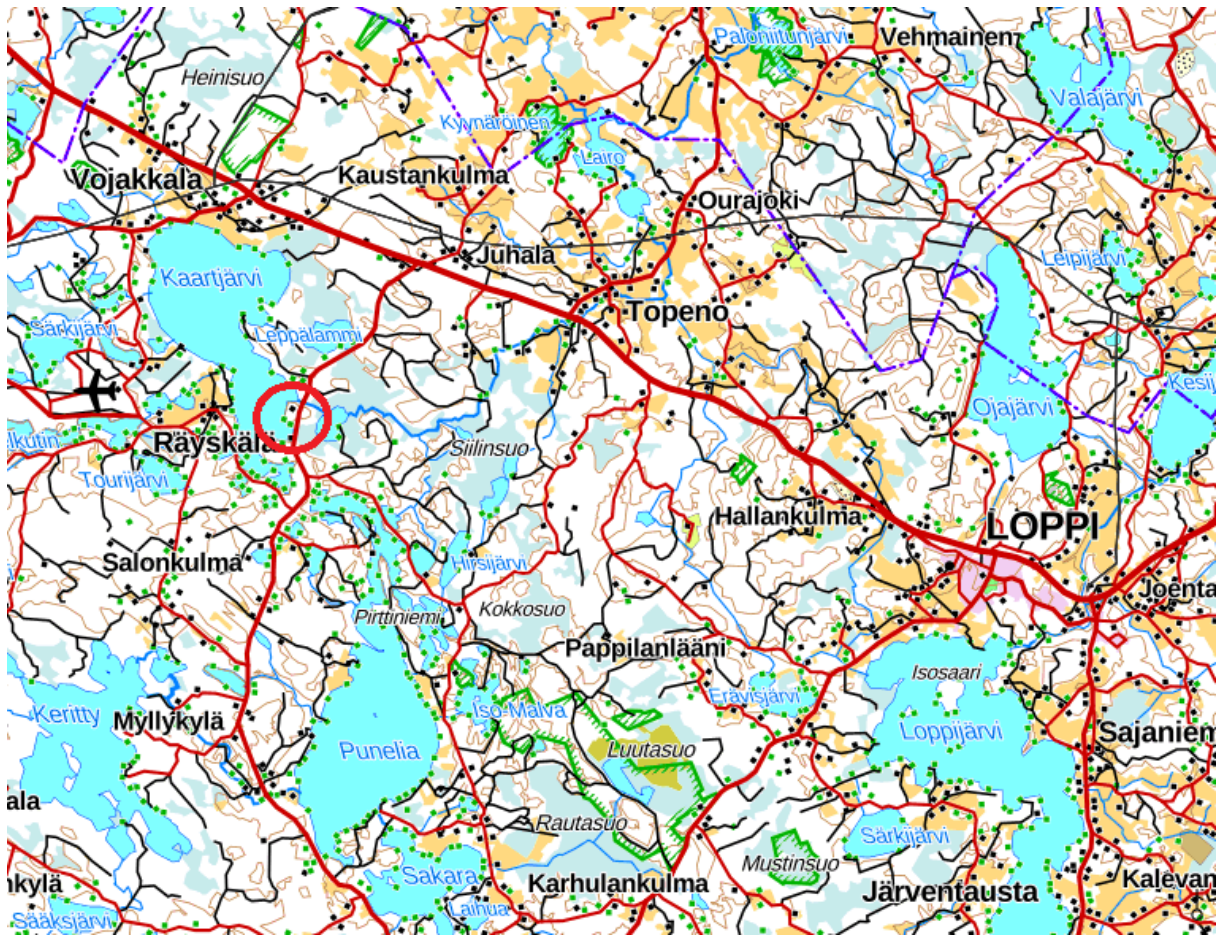
Esitöissä käytiin läpi Salon kartanon paikkaan liittyvää historiallista kartta-aineistoa sekä Maanmittauslaitoksen tarkempaa 5 p viistovarjokuva-aineistoa. Kartoilta ja viistovarjokuvista erottuvien potentiaalisten maastonkohtien ohella maastotöissä käytiin läpi rantojen ja mahdollisten maastossa erottuvien vanhempien rantatörmien alueet asemakaavatasoisen inventoinnin vaatimalla tarkkuudella ja menetelmin.

Työ suoritettiin maastotarkastuksena. Rannantuntumaan kaivettiin käsin muutamia koepistoja, joilla varmistettiin, ettei rantatörmällä ollut kivistä kulttuurikerrosta. Havaitut ilmiöt mitattiin tarkkuus Garmin gpsmap 65-maastonavigaattoriin ja mukana oli lisäksi maakaira, jolla pystyttiin ottamaan kaivausnäytteitä, mikäli jotain kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa alueella havaittiin.

Tunnetut kohteet sekä uudet havainnot rajattiin mittaamalla nämä gps-laitteella, kirjoittamalla muistiinpanoja ja valokuvaamalla.

⁴ Timo Jussila 2000, 4.

Yleiskarttaote



Kuva 1. Yleiskartta inventoitavan alueen sijainnista. Inventoitavan alueen sijainti määritelty punaisella ympyrällä. Taustakartta: Paikkatietoikkuna.



Kuva 2. Riihisalon alue. Inventoitava alue määritetty punaisella katkoviivalla.

1.3 Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi: Loppi Kaartjärvi, Riihisalo, Salon kartano.

Muinaisjäännöstunnus: 433010028 (Salon kartano 3)

Kohteen laji: Kivirakenteet, röykkiöt

Kohteen ajoitus: Varhaismetallikautinen

Osoite /Kunta: Rautakoskentie 421, Loppi

Kiinteistötunnus: .433-411-1-542

Keskikoordinaatit: X: 6737461 Y: 6737461 (kartanon päärakennuksen keskeltä, ETRS-TM35FIN)

Tutkimuksen laatu: Arkeologinen inventointi

Tutkimuksen toteuttaja: Ark-Byroo Oy

Tutkimuksen tilaaja: Finesco Capital Oy

Tutkimuslupa: -

Kenttätyöaika: 22.10.2024

Tutkitun alueen laajuus: n. 7 ha

Kaivetun alueen laajuus: -

Resurssit: 1 arkeologi, 1 kenttätyöpäivä

Löydöt: -

Tutkimushistoria: Christian Carpelan 1985, tarkastus; Jyri Saukkonen 1989.

Tutkimuskertomuksen säilytyspaikka: Museovirasto

2. Kenttätöiden kuvaus

Inventointi suoritettiin 22.10.2024 yhden päivän aikana. Sää ja havainto-olosuhteet olivat inventoinnille suotuisat, sillä keli oli putainen ja melko lämmin. Kartanon alueen inventointi aloitettiin alueen koillispuolelta kulkemalla Salon kartanon ympäri kulkevaa tietä pitkin. Piha-alue oli siistiä ja hoidettua piha nurmea, jossa kasvoi harvakseltaan lehtipuita. Kartanon päärakennuksen aluetta ja pihaa ympäröi kylmämuurattu kiviaita. Piha-alueella ei havaittu mitään arkeologisesti poikkeavaa.

Salon kartanon päärakennus erottuu muusta maastosta, sillä se on rakennettu niemen korkeimmalle kohdalle. Tämä topografia kuvastaa hyvin inventoitavaa aluetta: sitä ympäröi pohjois- sekä länsipuolella Kaartjärvi, etelässä Salonkallion luonnonsuojelualue ja idässä Rautakoskentie. Alueen pohjois- ja länsipuolella rinne kohoaa päärakennukselle jyrkemmin, kuin etelä- ja itäpuolella, mutta kartanon piha erottuu yleisesti ympäröivästä maastosta niitä korkeammalle kohoavana saarekkeena.



Kuva 3. Salon kartanon pihaa ja päärakennus kuvattuna idästä.

Inventoitavan alueen koilliskulman sekä pohjoispuolen maasto laskee muuta aluetta alemmas ja on melko kosteapohjaista sekametsää. Metsästä ja kartanon pihalle kohoavassa rinteestä löytyy erilaista maanviljelyyn liittyvää rautaroskaa. Alue ei vaikuttanut olevan korkeutensa ja maastonmuotojen puolesta kovinkaan potentiaalista muinaisjäännösten löytymisen kannalta, eikä mitään havaintoja alueelta tehty.

Rannankorkeuden sekä topografian perusteella kivikautisesti potentiaalisimmat alueet osoittautuivat alueen kiertävän pihatien kohdalle, jossa potentiaalinen rantatörmä on sijainnut. Tie on siis oletettavasti tuhonnut osittain tai kokonaan jäljet kivikautisesta asutuksesta. Rannalta kartanoa kohti mentäessä rinne jyrkistyy, eikä kivikauden kannalta potentiaalisia alueita inventoinnissa havaittu. Inventoitavan alueen luoteisnurkkaan kaivettiin kuitenkin muutama koepisto, jotta voitiin varmistua, ettei rannan matalammilla osuuksilla sijaitse kivikautista kohdetta. Koepistojen kohdalta maa vaikutti myllätyltä. Pintamaa oli tummaa multaa, jonka alta vastaan tuli karkeaa moreenia.



Kuva 4. Alueen pohjoispuolta kuvattuna länteen päin.



Kuva 5. Kaartjärven rantaa kuvattuna etelään alueen luoteiskulmasta. Kuusen ympärille tehtiin muutama koe-kuoppa, josta ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Inventointialueen ainoa ennestään tunnettu kiinteä muinaisjäännös *Salon kartano 3* sijaitsee inventoitavan alueen luoteispuolella, kallioisella rinteellä. Kyseessä on useammasta vaikeasti maastosta erotettavasta röykkiöstä koostuva kohde. Röykkiöt sijaitsevat kahden kallioiden muodostaman siivekkeen väliin jäävällä alueella. Röykkiöt ovat matalia ja laajoja, ja ne on kasattu kallion päälle. Kasvillisuutta oli loka-kuussa 2024 runsaasti ja röykkiöiden yksityiskohtia oli hankala tunnistaa kasvillisuuden joukosta. Röykkiöt eivät sijaitse selkeästi alueen korkeimmalla kohdalla, vaan ovat ikään kuin hieman piilossa kallioiden välissä. Röykkiöiden kivien koko vaihteli suuresti, mutta keskivertokivet olivat melko kookkaita (n. 50 cm halkaisijaltaan). Kivien koko ja muoto vaihtelivat myös hieman röykkiöstä toiseen. Alueen välittömästä läheisyydestä, kartanon päärakennuksesta noin 200 m itäkaakkoon ns. Makasiinimäellä Kaartjärven ja Kaartlammen väliin jäävällä kannaksella tunnetaan Salon kartano 1 kiinteä muinaisjäännös, joka ajoittune rautakaudelta historialliselle ajalle. Muinaisjäännösalue käsittää yli 20 kiven- ja maansekaisista röykkiötä, asuinpaikan, kuppikiven sekä viljelysröykkiöitä. Tutkittavat öykkiöt ajoittuvat todennäköisesti samalle ajalle.

Alueelta erotettiin kaikkiaan viisi erillistä röykkiötä, mutta näiden yhteys toisiinsa oli mahdotonta määrittää pelkästään silmämääräisesti. Röykkiöt sijaitsevat 120 metrin korkeuskäyrän yläpuolella niiden korkeuden ollessa 122–124 metrin mpy välillä. Röykkiössä ei havaittu selkeitä kivikehiä, keskuskiveä tai muita selkeitä rakenteellisia piirteitä. Tämänhetkinen muinaisjäännösrajaus sijoittuu reilu viisi metriä

todellisten rökkiöiden luoteispuolelle. Rajaus on tehty todennäköisesti peruskarttojen perusteella arkeologi Christian Carpelanin toimesta 1980-luvulla, joten tämä virhe on ymmärrettävä.

Salon kartano 3-rökkiöryhmän eteläisimmän rökkiön eteläpuolelta, noin kahdeksan metrin päässä havaittiin myös rinteestä kivirökkiö, joka oli muodoltaan hieman säännöllisempi kuin em. rökkiöt. Rökkiö oli muodoltaan soikeahko ja noin 1 metrin korkuinen. Rökkiön päällä ja ympärillä kasvoi reilusti pajukkoa, ja kivet olivat pohjoispuolelta paksun sammalen peitossa. Rökkiöstä törötti myös muutama kaadetun puun kanto, joten ainakaan täysin moderni viljelysrökkiö ei ole kyseessä. Rökkiössä ei havaittu selkeitä kivikehiä, keskuskiveä tai muita selkeitä rakenteellisia piirteitä. Kyseessä lienee todennäköisesti viljelysrökkiö, mutta koska alueen läheisyydessä sijaitsee runsaasti rautakautisia kiinteitä muinaisjäännöksiä, etenkin kivirökkiöitä, ei rökkiön esihistoriallista ajoitusta voida pois sulkea.

Kohdealueen eteläpuolella, aivan luonnonsuojelualueen rajalla havaittiin modernin rakennuksen kivi-jalka. Kun aluetta tutkittiin vanhojen ilmakuvien ja karttojen avulla, voitiin määrittää, että kyseinen rakennus on ollut pystyssä vielä 1950-luvulla, joten kohde ei vaadi suojelutoimenpiteitä.



Kuva 6. Havaittu uusi röykkiö kuvattuna luoteesta.



Kuva 7. Salon kartano 3 kohteen röykkiöt sijaitsevat kuvan rinteessä keskellä olevan kivisaarekkeen takana, kahden kalliosiivekkeen väliin jäävällä alueella.



Kuva 8. Alueen pohjoisin röykkiö (röykkiö 1) kuvattuna lännestä.



Kuva 9. Nykyinen peruskartta sekä vuoden 1951 ilmakeku asemoitu päällekkäin. Punaisella ympyrällä näkyvän rakennuksen kivijalka erottuu edelleen maastossa.



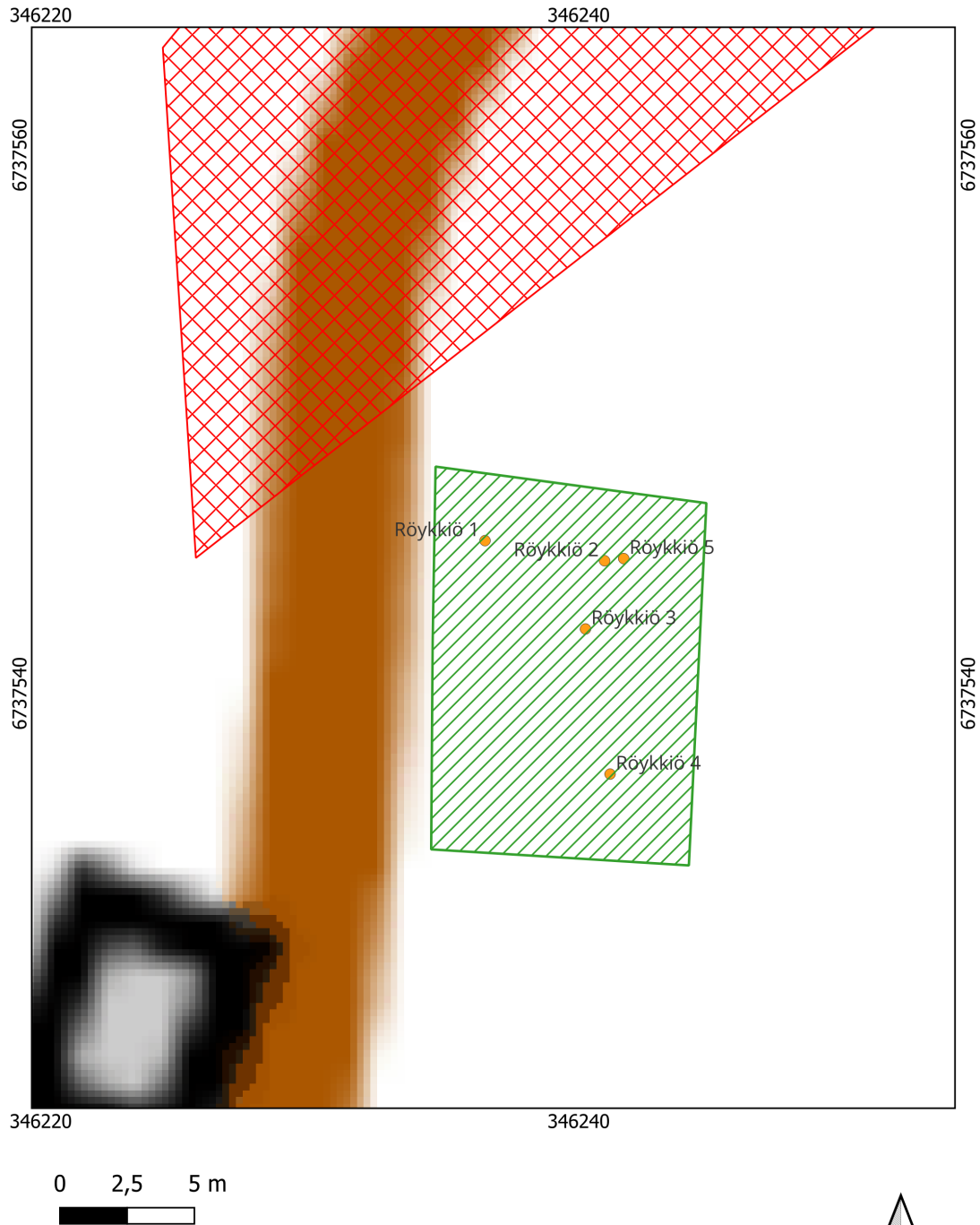
Kuva 10. Inventointialueen eteläreunalta, aivan luonnonsuojelualueen rajaavassa aidassa kiinni oleva rakennuksen kivijalka.

3. Havainnot

Salon kartano 3

LOPPI KAARTJÄRVI
Arkeologinen inventointi 2024
Salon kartano 3 -havainnot
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35FIN

- Salon kartano 3 alakohteet
- Nykyinen muinaisjäännösrajaus
- ☒
- ▨ Uusi muinaisjaannosrajaus ehdotus



Mj-tunnus: 433010028

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyypin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 5

Koordinaatit: X: 6737541,19 Y: 346239,47 (ERTS-TM35FIN, keskikoordinaatit)

Z = 122–124 m mpy

Maastomerkintä: Ei merkintää

Kuvaus: Salon kartanon päärakennuksen suuntaan kohoava kallionrinne, jonka rinteellä sijaitsee arviolta viisi kiviröykkiötä. Röykkiöt sijaitsevat kartanosta noin 80 metriä luoteeseen. Röykkiöt on löydetty Christian Carpelanin toimesta vuonna 1985. Röykkiöt 1 sekä 4 ovat muodoltaan ja rakenteeltaan selkeimpiä. Muut röykkiöt jäivät lokakuun 2024 tarkastuksessa vielä pahasti kasvillisuuden peittoon, joten röykkiöiden rakenteita ja tarkkaa muotoa oli hankala erottaa. Röykkiöiltä on nykyään melko avara näkymä Kaartjärvelle. Puustona alueella on muutama mänty, muuten alue on pitkälti sammalen peittämää kalliota. Röykkiöt koostuvat irtonaisista kivistä, joiden koko vaihtelee 1 x 1 metrin kokoisista nyrkin kokoihin. Alueen maa on täynnä irtokiviä, joka hankaloittaa röykkiöiden välisen suhteen hahmottamista. Todennäköisesti kalliolla on alun perin ollut 2–3 röykkiötä, jotka ovat levinneet rinteeseen ajansaatossa.



Kuva 11. Muinaisjäännös Salon kartano 3 kuvattuna lännestä itään, kartanon päärakennukselle päin.

Alakohteet:**Röykkiö 1**

Mj-tunnus: Ei tunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyypin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737545,68 Y: 346236,52 (ETRS-TM35FIN)

Z = 122–123 m mpy

Maastomerkitä: Ei merkintää

Mitat: noin 10 x 6 x 1 m

Kuvaus: Röykkiökeskittymän suurin ja selkein röykkiö. Kivien päällä kasvaa sammalta ja saniaiseta sekä heinät ovat vallanneet alaa. Röykkiö vaikuttaa rinteeseen levinneeltä ja se on korkeudeltaan melko vaatimaton. Kivet ovat poikkeuksellisen suuria (jopa 1 metrin halkaisijaltaan) ja pääasiassa pyöreitä. Suurin osa kuitenkin selkeästi liikuteltavan kokoisia. Röykkiöstä ei havaittu kehiä, silmäkiviä tai muita selkeitä rakenteita. Kivien välissä ei ole juurikaan maata, vaan kivet ovat irtonaisia. Röykkiö koostuu useammasta kivikerrasta, mutta tarkkaa arviota on vaikea tehdä kajoamatta röykkiöön.



Kuva 12. Röykkiö 1 kuvattuna lännestä.

Röykkiö 2

Mj-tunnus: Ei tunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyyppin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737544,90 Y: 346240,99 (ETRS-TM35FIN)

Z = 123–124 m mpy

Maastomerkintä: Ei merkintää

Mitat: 3 x 3 x 0,5 m

Kuvaus: Röykkiön 1 itäpuolella, osittain röykkiössä 1 kiinni oleva röykkiö, joka saattaa olla osa tuhoutunutta suurempaa röykkiötä (esim. röykkiö 1). Röykkiö koostuu selkeästi pienemmistä keskimäärin nyrkin kokoisista kivistä. Selkeää rajaa röykkiöiden välillä on vaikea havaita, sillä irtonaisia kiviä on runsaasti koko röykkiöalueella ja etenkin sen pohjoisosassa, jossa röykkiö 2 sijaitsee.



Kuva 13. Röykkiö 2 kuvattuna idästä. Kuvan oikeassa alakulmassa näkyy kivien koon pieneneminen rinnettä itään päin mentäessä.

Röykkiö 3

Mj-tunnus: Ei tunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyyppin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737542,34 Y: 346240,27 (ETRS-TM35FIN)

Z = 122–123 m mpy

Maastomerkintä: Ei merkintää

Mitat: 6 x 4 x 0,5 m

Kuvaus: Suurin piirtein ovaalin muotoinen kiviröykkiö, joka hautautuu lähes täydellisesti kasvillisuuden alle. Röykkiön läpi kasvoi lisäksi lokakuun 2024 tarkastuksen aikana puu. Koostuu keskimäärin 50 x 50–100 x 100 cm kivistä. Röykkiöstä on hankala erottaa selkeää muotoa tai rakenteita. Kyseessä saattaa olla korkeammalta kalliolta rinnettä alas valahtanut röykkiö. Röykkiö sijaitsee eteläisemmän kalliokieleksen koilliskulman juurella.



Kuva 14. Röykkiö 3 kuvattuna lännestä.

Röykkiö 4

Mj-tunnus: Ei tunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyyppin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737537,01 Y: 346241,20 (ETRS-TM35FIN)

Z = 123–124 m mpy

Maastomerkintä: Ei merkintää

Mitat: 4 x 2 x 0,5 m

Kuvaus: Röykkiön 3 itäpuolella, myös kallionsiivessä kiinni oleva röykkiö. Röykkiö näyttää mahdollisesti sijaitsevan kalliossa olevassa syvänteessä, joten se ei suuremmin nouse esiin ympäröivästä maastosta. Kivien päällä kasvaa runsaasti sammalta ja kasvillisuus peitti tämänkin röykkiön melko hyvin lokakuun 2024 tarkastuksen aikaan. Röykkiön muotoa on vaikea hahmottaa kunnolla, mutta röykkiö on suurin piirtein ovaalin muotoinen ja se vaikuttaa röykkiön 1 kanssa parhaiten säilyneeltä. Muiden röykkiöiden tavoin se on matala, eikä selkeitä silmäkiviä, kivikehiä tai muita rakenteita havaittu. Röykkiö koostuu suurista, mutta pääosin liikuteltavissa olevista kivistä. Röykkiön itä- ja länsipäissä on kuitenkin suuret kivet, joiden liikuttelu ei järin helposti onnistuisi. Saattaa olla, että röykkiö on kasattu näitä paikalla jo olleita kiviä hyödyntäen.



Kuva 15. Röykkiö 4 kuvattuna idästä.



Kuva 16. Röykkiö 4 kuvattuna luoteeseen.

Röykkiö 5

Mj-tunnus: 433010028

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyyppin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäännös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737544,98 Y: 346241,63 (ETRS-TM35FIN)

Z = 123–124 m mpy

Maastomerkintä: Ei merkintää

Mitat: 2,5 x 2,4 x 0,5 m

Kuvas: Epämääräisin röykkiö, joka huomattiin melko sattumalta muita röykkiöitä mitatessa. Sijaitsee aivan röykkiöiden 1 ja 2 vieressä, lähes kiinni röykkiössä 2. Röykkiö oli lokakuussa 2024 saniaisten ja muun kasvillisuuden peittämä, eikä röykkiö meinannut erottua ympäröivästä maastosta. Röykkiö näyttää mahdollisesti koostuvan yhden suuremman 50 x 50 cm kiven ympärille kasatuista pienemmistä kivistä. Röykkiöiden 1,2 ja 5 välistä suhdetta lienee mahdotonta hahmottaa ilman tarkempia, kajoavia tutkimuksia, mutta todennäköisesti röykkiöt eivät ole itsenäisiä, vaan koostuvat jo tuhoutuneiden röykkiöiden kivistä.



Kuva 17. Röykkiö 5 kuvattuna idästä.

Salon kartano 4 (uusi kohde)

LOPPI KAARTJÄRVI
Arkeologinen inventointi 2024
Salon kartano 4
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35FIN

Muinaisjäännösrekisterin muinaisjäännösalue



● Havainnot



0 5 10 m



MJ-tunnus: Ei tunnusta

MJ-tyyppi: Kivirakenteet

Tyypin tarkenne: Röykkiö

Ajoitus: Varhaismetallikausi, rautakausi, historiallinen aika.

Rauhoitusluokka: Kiinteä muinaisjäänös

Lukumäärä: 1

Koordinaatit: X: 6737490,0 Y: 346228,6 (ETRS-TM35FIN)

Z = 123–124 m mpy

Maastomerkitä: Ei merkintää

Mitat: 2,5 x 2,5 x 1 m

Kuvas: 50 metriä etelälounaaseen Salon kartano 3-kohteen röykkiön 4:stä sijaitsee kiviröykkiö, jossa ainakin 1 selkeä röykkiö/kivikasa. Röykkiö Salon kartano 3-kohteen röykkiöitä karkeammin ”kasattu”, mutta vaikuttaa korkeutensa puolesta paremmin säilyneeltä, kuin alueen muut röykkiöt. Röykkiö kalliolle kasattu ja paikaltaan hyvin samanlainen kuin Salon kartano 3-röykkiöillä. Röykkiön läpi kasvanut muutama puu, jotka on selkeästi kaadettu sahaamalla. Röykkiö on sammalen ja vesakon peitossa, mutta sen havaitsee silti hyvin maastossa. Kivet ovat irtoneisia, eikä röykkiössä ole selkeitä rakenteita havaittavissa. Kivien välissä ei myöskään ole maata.



Kuva 18. Salon kartano 4-röykkiö kuvattuna lännestä.



Kuva 19. Salon kartano 4-röykkiö kuvattuna pohjoisesta.

4. Tulokset

Inventoinnin perusteella Salon kartano 3 kiinteän muinaisjäännöksen aluerajaus siirtyi noin 5 metriä kaakkoon nykyisestä ja tämän pinta-ala pieneni hieman. Kaiken kaikkeaan muinaisjäännös jaettiin viiteen eri alakohteeseen, joiden yhteys toisiinsa on määriteltävä arkeologisilla jatkotutkimuksilla. Tämän lisäksi Salon kartano 3 kiinteän muinaisjäännöksen eteläpuolelta havaittiin uusi röykkiö, joka on todennäköisesti viljelysröykkiö, mutta jonka varhaisempaa ajoitusta on mahdoton poissulkea ilman lisätutkimuksia. Röykkiöiden lisäksi alueelta havaittiin yksi 1950-luvulla edelleen pystyssä olleen rakennuksen kivijalka.

Helsingissä 29.11.2024



Mikko Ahvonen

Lähteet

Kirjallisuus:

Putkonen, Jyri, Kaunisharju, Kirsi, Seppänen Minna 2003. *Rakennettu HÄME*. Hämeen liitto ja Rakennusliitto Oy.

Tutkimusraportit:

Jussila, Timo 2000. *HAUSJÄRVEN ESIHISTORIAALLISTEN MUINAISJÄÄNNÖSTEN INVENTOINTI v. 2000*. Esihistorian pauloissa -projekti. Riihimäen kaupunginmuseo.

Saukkonen, Jyri 1989. *Lisiä Lopen kiinteisiin muinaisjäännöksiin 1989* (kohteet Loppi 117–119). www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=100871&ttvyppi=pdf&kan-sio_id=433 – viitattu 27.11.2024

Digitaalinen aineisto:

Kansallisarkiston digitaaliarkisto

[Aineiston tiedot - Kansallisarkisto | Asiointipalvelu Astia \(narc.fi\)](#)

Viitattu 27.11.2024

Kulttuuriympäristön palveluikkuna:

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000040474

Viitattu 27.11.2024

Heikki Rantatupa, Historialliset kartat

<http://vanhakartta.fi>

Viitattu 27.11.2024

Timo Meriluoto, historialliset kartat

<https://timomeri->

[luoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg](https://timomeri-luoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg)

Viitattu 27.11.2024

Liitteet

Kuvaluettelo

Kuva 1	Yleiskartta inventoitavan alueen sijainnista. Inventoitavan alueen sijainti määritelty punaisella ympyrällä. Taustakartta: Paikkatietoikkuna
Kuva 2	Riihisalon alue. Inventoitava alue määritetty punaisella katkoviivalla
Kuva 3	Salon kartanon pihaa ja päärakennus kuvattuna idästä
Kuva 4	Alueen pohjoispuolta kuvattuna länteen päin
Kuva 5	Kaartjärven rantaa kuvattuna etelään alueen luoteiskulmasta. Kuusen ympärille tehtiin muutama koekuoppa, josta ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa
Kuva 6	Havaittu uusi röykkiö kuvattuna luoteesta
Kuva 7	Salon kartano 3 kohteen röykkiöt sijaitsevat kuvan rinteessä olevan kivisaarekkeen takana, kahden kalliosiivekkeen väliin jäävällä alueella
Kuva 8	Alueen pohjoisin röykkiö (röykkiö 1) kuvattuna lännestä
Kuva 9	Nykyinen peruskartta sekä vuoden 1951 ilmakuva asemoitu päällekkäin. Punaisella ympyrällä näkyvän rakennuksen kivijalka erottuu edelleen maastossa
Kuva 10	Inventointialueen eteläreunalta, aivan luonnonsuojelualueen rajaavassa aidassa kiinni oleva rakennuksen kivi
Kuva 11	Muinaisjäännös Salon kartano 3 kuvattuna lännestä itään, kartanon päärakennukselle päin.
Kuva 12	Röykkiö 1 kuvattuna lännestä
Kuva 13	Röykkiö 2 kuvattuna idästä. Kuvan oikeassa alakulmassa näkyy kivien koon pieneneminen rinteä itään päin mentäessä
Kuva 14	Röykkiö 3 kuvattuna lännestä
Kuva 15	Röykkiö 4 kuvattuna idästä
Kuva 16	Röykkiö 4 kuvattuna luoteeseen
Kuva 17	Röykkiö 5 kuvattuna idästä
Kuva 18	Salon kartano 4-röykkiö kuvattuna lännestä
Kuva 19	Salon kartano 4-röykkiö kuvattuna pohjoisesta

LIITE 1. Uudet muinaisjäännösrajaus ehdotukset kartalla esitettynä.

LOPPI KAARTJÄRVI
Arkeologinen inventointi 2024
Uudet muinaisjäännösrajaus
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35FIN

- Salon kartano 4 muinaisjaannosrajaus
- Salon kartano 3 muinaisjaannosrajaus
- Salon kartano 3 alakohteet
- Salon kartano 4 muinaisjaannospiste

